

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാഭേശികായ നമഃ
ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുഭവായ

മഹർഷി വേദവ്യാസപ്രണീതം ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ഷഷ്ടസ്കന്ധേ ചതുർദശോധ്യായഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാഭേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ഷഷ്ഠസ്കന്ധേ ചതുർദശോധ്യായഃ ॥

പരീക്ഷിദുവാച

രജസ്തമഃസ്വഭാവസ്യ ബ്രഹ്മൻ വ്യുത്രസ്യ പാപ്മനഃ |
നാരായണേ ഭഗവതി കഥമാസീദ് ദൃഢാ മതിഃ || 1 ||

ദേവാനാം ശുദ്ധസത്ത്വാനാമൃഷീണാം ചാമലാത്മനാം |
ഭക്തിർമുക്തുകുന്ദചരണേ ന പ്രായേണോപജായതേ || 2 ||

രജോഭിഃ സമസംഖ്യാതാഃ പാർഥിവൈരിഹ ജന്തവഃ |
തേഷാം യേ കേചനേഹന്തേ ശ്രേയോ വൈ മനുജാദയഃ || 3 ||

പ്രായോ മുമുക്ഷവസ്തേഷാം കേചനൈവ ദ്വിജോത്തമ |
മുമുക്ഷുണാം സഹസ്രേഷു കശ്ചിൻമുച്യേത സിദ്ധ്യതി || 4 ||

മുക്താനാമപി സിദ്ധാനാം നാരായണപരായണഃ |
സുദുർലഭഃ പ്രശാന്താത്മാ കോടിഷ്ഠപി മഹാമുനേ || 5 ||

വ്യുത്രസ്തു സ കഥം പാപഃ സർവലോകോപതാപനഃ |
ഇത്ഥം ദൃഢമതിഃ കൃഷ്ണ ആസീത് സംഗ്രാമ ഉൽബണേ || 6 ||

അത്ര നഃ സംശയോ ദുയാംഘ്രാതും കൗതൂഹലം പ്രഭോ |
യഃ പൗരുഷേണ സമരേ സഹസ്രാക്ഷമതോഷയത് || 7 ||

സുത ഉവാച

പരീക്ഷിതോഽഥ സമ്പ്രശ്നം ഭഗവാൻ ബാദരായണിഃ |
നിശമ്യ ശ്രദ്ദധാനസ്യ പ്രതിനന്ദ്യ വചോബ്രവീത് || 8 ||

ശ്രീശുക ഉവാച

ശൃണുഷ്യാവഹിതോ രാജന്നിതിഹാസമിമം യഥാ |
ശ്രുതം ദ്വൈപായനമുഖാന്നാരദാദ്യേവലാഭപി || 9 ||

ആസീദ്രാജാ സാർവഭൗമഃ ശൂരസേനേഷു വൈ നൃപ |
ചിത്രകേതുരിതി ഖ്യാതോ യസ്യാസീത് കാമധുങ്മഹീ || 10 ||

തസ്യ ഭാർയാസഹസ്രാണാം സഹസ്രാണി ദശാഭവൻ |
സാന്താനികശ്ചാപി നൃപോ ന ലേഭേ താസു സന്തതിം || 11 ||

രൂപൗഭാർയവയോജൻമവിദ്യൈശ്വര്യശ്രിയാദിഭിഃ |
സമ്പന്നസ്യ ഗുണൈഃ സർവൈശ്ചിന്താ വന്ധ്യാപതേരഭൂത് || 12 ||

ന തസ്യ സമ്പദഃ സർവാ മഹിഷ്യോ വാമലോചനാഃ |
സാർവഭൗമസ്യ ഭൂശ്ചൈയമഭവൻ പ്രീതിഹേതവഃ || 13 ||

തസ്യൈകദാ തു ഭവനമംഗിരാ ഭഗവാനുഷിഃ |
ലോകാനനുചരണേതാനുപാഗച്ഛദ്യദ്യച്ഛയാ || 14 ||

തം പൂജയിത്യാ വിധിവത് പ്രത്യുത്ഥാനാർഹണാദിഭിഃ |
കൃതാതിഥ്യമുപാസീദത് സുഖാസീനം സമാഹിതഃ || 15 ||

മഹർഷിസ്തമുപാസീനം പ്രശ്രയാവനതം ക്ഷിതൗ |
പ്രതിപൂജ്യ മഹാരാജ സമാഭാഷ്യേദമബ്രവീത് || 16 ||

അംഗിരാ ഉവാച

അപി ത്വേനാമയം സ്വസ്തി പ്രകൃതിനാം തമാസ്ത്മനഃ |
യഥാ പ്രകൃതിഭിർഗുപ്തഃ പുമാൻ രാജാപി സപ്തഭിഃ || 17 ||

ആത്മാനം പ്രകൃതിഷ്വഭാ നിധായ ശ്രേയ ആപ്തയാത് |
രാജ്ഞാ തഥാ പ്രകൃതയോ നരദേവാഹിതാധയഃ || 18 ||

അപി ദാരാഃ പ്രജാമാത്യാ ഭൃത്യാഃ ശ്രേണയോഥ മന്ത്രിണഃ |
പൗരാ ജാനപദാ ഭൂപാ ആത്മജാ വശവർതിനഃ || 19 ||

യസ്യാത്മാനുവശശ്ചേത് സ്യാത് സർവേ തദ്വശഗാ ഇമേ |
ലോകാഃ സപാലാ യച്ഛന്തി സർവേ ബലിമതന്ത്രിതാഃ || 20 ||

ആത്മനഃ പ്രിയതേ നാത്മാ പരതഃ സ്വത ഏവ വാ |
ലക്ഷയേലബ്ധകാമം ത്വാം ചിന്തയാ ശബലം മുഖം || 21 ||

ഏവം വികൽപിതോ രാജൻ വിദുഷാ മുനിനാപി സഃ |
പ്രശ്രയാവനതോദ്യോഹ പ്രജാകാമസ്തതോ മുനിം || 22 ||

ചിത്രകേതുരുവാച

ഭഗവൻ കിം ന വിദിതം തപോജ്ഞാനസമാധിഭിഃ |
യോഗിനാം ധ്വസ്തപാപാനാം ബഹിരന്തഃ ശരീരിഷു || 23 ||

തഥാപി പൃച്ഛതോ ബ്രൂയാം ബ്രഹ്മന്നാത്മനി ചിന്തിതം |
ഭവതോ വിദുഷശ്ചാപി ചോദിതസ്ത്വദനുജ്ഞയാ || 24 ||

ലോകപാലൈരപി പ്രാർത്ഥ്യാഃ സാമ്രാജൈശ്ശര്യസമ്പദഃ |
ന നന്ദയന്ത്യപ്രജം മാം ക്ഷുത്തുട്കാമമിവാപരേ || 25 ||

തതഃ പാഹി മഹാഭാഗ പൂർവൈഃ സഹ ഗതം തമഃ |
യഥാ തരേമ ദുസ്സാരം പ്രജയാ തദ് വിധേഹി നഃ || 26 ||

ശ്രീശുക ഉവാച

ഇത്യർഥിതഃ സ ഭഗവാൻ കൃപാലുർബ്രഹ്മണഃ സുതഃ |
ശ്രപയിത്യാ ചരും ത്യാശ്രം ത്യാശ്ചാരമയജുദ് വിഭുഃ || 27 ||

ജ്യേഷ്ഠാ ശ്രേഷ്ഠാ ച യാ രാജേന്താ മഹിഷീണാം ച ഭാരത |
നാപ്താ കൃതദ്യുതിസ്തസ്യൈ യജേന്താച്ഛിഷ്ടമദാദ് ദ്വിജഃ || 28 ||

അമാഹ നൃപതിം രാജൻ ഭവിയൈകസ്സവാന്തജഃ |
ഹർഷശോകപ്രദസ്സുദ്യമിതി ബ്രഹ്മസുതോ യയൗ || 29 ||

സാപി തത്പ്രാശനാദേവ ചിത്രകേതോരധാരയത് |
ഗർഭം കൃതദ്യുതിർഭേവീ കൃത്തികാഗേരിവാന്തജം || 30 ||

തസ്യാ അനുദിനം ഗർഭഃ ശുക്ലപക്ഷ ഇവോഡുപഃ |
വവൃധേ ശൂരസേനേശതേജസാ ശനകൈർനൃപ || 31 ||

അഥ കാല ഉപാവൃത്തേ കുമാരഃ സമജായത |
ജനയൻ ശൂരസേനാനാം ശൂൺവതാം പരമാം മുദം || 32 ||

ഹൃഷ്ടോ രാജാ കുമാരസ്യ സ്നാതഃ ശുചിരലങ്കൃതഃ |
വാചയിത്വാശ്രീഷോ വിപ്രൈഃ കാരയാമാസ ജാതകം || 33 ||

തേഭ്യോ ഹിരൺയം രജതം വാസാംസ്യാഭരണാനി ച |
ഗ്രാമാൻ ഹയാൻ ഗജാൻ പ്രാദാദ് ധേനുനാമർബുദാനി ഷദ് || 34 ||

വവർഷ കാമമന്യേഷാം പർജന്യ ഇവ ദേഹിനാം |
ധന്യം യശസ്യായുഷ്യം കുമാരസ്യ മഹാമനഃ || 35 ||

കൃച്ഛലബ്ധ്വിമ രാജർഷേസ്തനയേന്നുദിനം പിതഃ |
യഥാ നിഃസ്വസ്യ കൃച്ഛാപ്തേ ധനേ സ്നേഹോന്വവർധത || 36 ||

മാതുസ്സുതിതരാം പുത്രേ സ്നേഹോ മോഹസമുദ്ഭവഃ |
കൃതദ്യുതേഃ സപത്നീനാം പ്രജാകാമജുരോദ്ഭവത് || 37 ||

ചിത്രകേതോരതിപ്രീതിർയഥാ ദാരേ പ്രജാവതി |
ന തമാന്യേഷു സഞ്ജ്ഞേണ ബാലം ലാലയതോന്വഹം || 38 ||

താഃ പര്യതപ്യന്നാത്മാനം ഗർഹയന്ത്യോദ്യസൂയയാ |
ആനപത്യേന ദുഃഖേന രാജേന്ത്യാനാദരേണ ച || 39 ||

ധിഗപ്രജാം സ്ത്രീയം പാപാം പത്യാശ്ചാഗൃഹസമ്മതാം |
സുപ്രജാഭിഃ സപത്നീഭിർദാസീമിവ തിരസ്കൃതാം || 40 ||

ദാസീനാം കോ നു സന്താപഃ സ്വാമിനഃ പരിചര്യയാ |
അഭീക്ഷ്ണം ലബ്ധമാനാനാം ദാസ്യം ദാസീവ ദുർഭഗാഃ || 41 ||

ഏവം സന്ദഹ്യമാനാനാം സപത്ന്യാഃ പുത്രസമ്പദാ |
രാജേന്ത്യാസമ്മതവൃത്തിനാം വിദ്വേഷോ ബലവാനഭൂത് || 42 ||

വിദ്വേഷനഷ്ടമതയഃ സ്ത്രീയോ ദാരുണചേതസഃ |
ഗരം ദദുഃ കുമാരായ ദുർമർഷാ നൃപതിം പ്രതി || 43 ||

കൃതദ്യുതിരജാനന്തീ സപത്നീനാമഘം മഹത് |
സുപ്ത ഏവേതി സഞ്ചിന്ത്യ നിരീക്ഷ്യ വ്യചരദ് ഗൃഹേ || 44 ||

ശയാനം സുചിരം ബാലമുപധാർയ മനീഷിണീ |
പുത്രമാനയ മേ ദഭേദ ഇതി ധാത്രിമചോദയത് || 45 ||

സാ ശയാനമുപവ്രജ്യ ദൃഷ്ട്വാ ചോത്താരലോചനം |
പ്രാണേന്ദ്രിയാത്മഭിസ്സുക്തം ഹതാസ്തീത്യപതദ് ഭൂവി || 46 ||

തസ്യാസ്സഭ്യാകർണ്യ ഭൃശാതുരം സ്വരം
ഘ്നന്ത്യാഃ കരാഭ്യാമൂര ഉച്ചകൈരപി |

പ്രവിശ്യ രാജ്ഞീ ത്വരയാജ്ഞാതികം

ദദർശ ബാലം സഹസാ മൃതം സുതം || 47 ||

പപാത ഭൂമൗ പരിവൃദ്ധയാ ശുചാ

മുമോഹ വിഭ്രഷ്ടശിരോരുഹാംബരാ || 48 ||

തതോ നൃപാന്തഃപുരവർതിനോ ജനാ

നരാശ്ച നാർയശ്ച നിശമ്യ രോദനം |

ആഗത്യ തുൽയവ്യസനാഃ സുദുഃഖിതാ -

സ്താശ്ച വ്യലീകം രുരുദുഃ കൃതാഗസഃ || 49 ||

ശ്രുത്വാ മൃതം പുത്രമലക്ഷിതാന്തകം

വിനഷ്ടദൃഷ്ടിഃ പ്രപതൻ സ്ഖലൻ പഥി |

സ്നേഹാനുബന്ധൈതയാ ശുചാ ഭൃശം

വിമൂർച്ഛിതോന്മുപ്രകൃതിർദ്വിജൈർവൃതഃ || 50 ||

പപാത ബാലസ്യ സ പാദമൂലേ

മൃതസ്യ വിസ്രസ്തശിരോരുഹാംബരഃ |

ദീർഘം ശ്വസൻ ബാഷ്പകലോപരോധതോ

നിരുദ്ധകന്ദോ ന ശശാക ഭാഷിതും || 51 ||

പതിം നിരീക്ഷ്യാരുശുചാർപിതം തദാ

മൃതം ച ബാലം സുതമേകസന്തതിം |

ജനസ്യ രാജ്ഞീ പ്രകൃതേശ്ച ഹൃദ്രുജം

സതീ ദധാനാ വിലലാപ ചിത്രയാ || 52 ||

സ്തനദ്വയം കൗങ്കുമഗന്ധമണ്ഡിതം

നിഷിഞ്ചതീ സാഞ്ജനബാഷ്പബിന്ദുഭിഃ |

വികീർയ കേശാൻ വിഗലത്സജഃ സുതം

ശുശോച ചിത്രം കുരരീവ സുസ്വരം || 53 ||

അഹോ വിധാതസ്ത്വമതീവ ബാലിശോ
 യസ്ത്വാത്മസൃഷ്ട്യപ്രതിരൂപമീഹസേ |
 പര്യേനുജീവത്യപരസ്യ യാ മൃതി -
 ര്വിപര്യയശ്ചേത്ത്വമസി ധ്രുവഃ പരഃ || 54 ||

ന ഹി ക്രമശ്ചേദിഹ മൃത്യുജന്മനോഃ
 ശരീരിണാമസ്തു തദാസ്ത്വകർമ്മഭിഃ |
 യഃ സ്നേഹപാശോ നിജസർഗവൃദ്ധയേ
 സ്വയം കൃതസ്തേ തമിമം വിവൃശ്വസി || 55 ||

ത്വം താത നാർഹസി ച മാം കൃപണാമനാമാം
 ത്യക്തും വിചക്ഷ്യ പിതരം തവ ശോകതപ്തം |
 അഞ്ജസ്തരേമ ദവതാപ്രജദുസ്തരം യദ് -
 ധ്യാനം ന യാഹ്യകരുണേന യമേന ദൂരം || 56 ||

ഉത്തിഷ്ഠ താത ത ഇമേ ശിശവോ വയസ്യാ -
 സ്ത്വാമാഹ്വയന്തി നൃപനന്ദന സംവിഹർതും |
 സുപ്തശ്ചിരം ഹൃശനയാ ച ദവാൻ പരീതോ
 ഭുങ്ക്ഷ്യ സ്തനം പിബ ശുചോ ഹര നഃ സ്വകാനാം || 57 ||

നാഹം തനുജ ദദൃശേ ഹതമംഗലാ തേ
 മുഗ്ധസ്മിതം മുദിതവീക്ഷണമാനനാബ്ജം |
 കിം വാ ഗതോന്യസ്യപുനരൻവയമന്യലോകം
 നീതോന്യപൃണേന ന ശൃണോമി കലാ ഗിരസ്തേ || 58 ||

ശ്രീശുക ഉവാച
 വിലപന്ത്യാ മൃതം പുത്രമിതി ചിത്രവിലാപനൈഃ |
 ചിത്രകേതുർഭൃശം തപ്തോ മുകുതകംഠോ രുരോദ ഹ || 59 ||

തയോർവിലപതോഃ സർവേ ദമ്പത്യോസ്തദനുവ്രതാഃ |
രുരുദുഃ സു നരാ നാർയഃ സർവമാസീദചേതനം || 60 ||

ഏവം കശ്ചലമാപന്നം നഷ്ടസംജ്ഞൈനായകം |
ഇതാത്യാംഗിരാ നാമ മുനിരാജഗാമ സനാതദഃ || 61 ||

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ഷഷ്ഠസ്കന്ധേ ചിത്രകേതുവിലാപോ നാമ ചതുർദശോധ്യായഃ ||